

ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΑΝΤΑΝΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ

Τα υπέρ και τα κατά επιχειρήματα για τη θανατική ποινή

Επιχειρήματα	Υπέρ	Κατά
1. Η εκφοβιστική και προληπτική δύναμη της θανατικής ποινής	Ο φόβος της ποινής του θανάτου γενικά προλαμβάνει το έγκλημα, γιατί αποθαρρύνει τον επικίνδυνο εγκληματία όταν γνωρίζει πως στο τέλος της δράσης του τον περιμένει το εκτελεστικό απόσπασμα. Ο εγκληματίας είναι γεννημένος και αδιόρθωτος. Η πολιτεία, εξάλλου, πρέπει να σκέφτεται το θύμα κι όλη την οικογένεια που εξαρτάται από αυτό κι όχι το θύτη ο οποίος είναι άξιος της τύχης του. Ο θάνατος του θύτη είναι σύμβολο ασφαλείας για τους πολίτες.	Ο επίδοξος εγκληματίας δεν πτοείται από την απειλή της ποινής του θανάτου, αλλά ούτε επηρεάζεται από τη θέα της θανατικής εκτέλεσης, ιδιαίτερα όταν είναι άτομο ανώμαλο, παρωμένο και καθ' ἑξίν εγκληματίας. Οι διάφοροι ψυχροί εγκληματίες δράστες όπως και οι φανατισμένοι δράστες πολιτικών εγκλημάτων, δεν υπολογίζουν καθόλου την ποινή, δεδομένου ότι πολλοί από αυτούς για να σκοτώσουν κάποιο πολιτικό πρόσωπο μεθοδεύουν μια επιχείρηση αυτοκτονίας. Οι στατιστικές πολλών χωρών έδειξαν ότι μετά την κατάργηση της θανατικής ποινής δεν αυξήθηκαν τα κακοουργήματα. Σε ειρηνικές περιόδους και σε ομαλές συνθήκες η θανατική ποινή καμιά εκφοβιστική επίδραση δεν ασκεί.
2. Η έσχατη προσβολή και ταπείνωση της αξιοπρέπειας και προσωπικότητας του ανθρώπου	Η προσωπικότητα και η αξιοπρέπεια του εγκλη-ματία είναι ανύπαρκτη σε σχέση με αυτή των θυμάτων του, που είναι αθώοι και ευπόληπτοι νομοταγείς πολίτες. Εξάλλου, περισσότερο προσβάλλει την αξιοπρέπεια η ισόβια στέρηση της ελευθερίας, που είναι οντολογικό στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης.	Πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας είναι ο σεβασμός και η προστασία της προσωπικής αξίας του ανθρώπου (Άρθρο 2 § 1 του Συντάγματος του 1975). Μόνον αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστάτα δεν υπολογίζουν την ανθρώπινη αξία καθαυτήν, έστω κι αν ανήκει σε άτομο που εγκλημάτησε. Σε μια ανθρωπιστική ιδεολογία και δημοκρατία, ο άνθρωπος ενσαρκώνει την απόλυτη αξία και τον ύψιστο σκοπό του κράτους και δεν μπορεί να χρησιμεύει ως μέσο για κανένα σκοπό. Το ότι ο εγκληματίας αποβαίνει εχθρός της κοινωνίας δεν του στερεί την ανθρώπινη ιδιότητά του.
3. Το αδιαίρετο και ανεπανόρθωτο της θανατικής ποινής	Το αδιαίρετο (η ανελαστικότητα) και το ανεπανόρθωτο της θανατικής ποινής ικανοποιεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα, δίνει διέξοδο στην αγανάκτηση των κοινού και εμπεδώνει το αίσθημα της ασφάλειας.	Το ανεπανόρθωτο της θανατικής ποινής, που αφορά την απόλεια του πρωταρχικού και υψηλότερου ατομικού αγαθού του ανθρώπου, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει με αναθεώρηση το ενδεχόμενο μιας δικαστικής πλάνης, που θα είναι μια δικαστική δολοφονία, ενώ με την ισόβια κάθειρξη μπορεί. Επίσης, στο Ποινικό Δίκαιο επικρατεί η αρχή να εξατομικεύεται και να επιμετράται η ποινή σύμφωνα με το χαρακτήρα, την προσωπικότητα και τα κίνητρα του εγκλη-ματία. Το ότι όμως η ποινή του θανάτου είναι ενιαία και αδιαίρετη δεν ανταποκρίνεται στη δικαιοσύνη.
4. Το δικαίωμα του κράτους να αφαιρεί τη ζωή του πολίτη που εγκλημάτησε για να τον αχρηστεύσει	Η πολιτεία έχει το δικαίωμα της αυτοπροστασίας της από τους εγκληματίες. Η θανατική τιμωρία λοιπόν είναι η νόμιμη άμυνα του κράτους που προστατεύει το δικαίο των πολιτών. Εξουδετερώνει και αχρηστεύει τελείως και οριστικώς τους φονείς. Έτσι και ο κίνδυνος της φονικής επανάληψης αποσοβείται.	Η ανθρώπινη ζωή είναι αγαθό απαραβίαστο. Η κρατική εξουσία δεν έχει το δικαίωμα να αφαιρεί την ανθρώπινη ζωή. Δεν μπορεί η πολιτεία να μεριμνά πρώτα για την αυτοπροστασία της και μετά για την προστασία των πολιτών. Ο εγκληματίας με ένα όπλο κάνει ένα φόνο συνήθως "εν θερμώ". Το κράτος με ένα νόμο κάνει επίσης ένα φόνο κατά κανόνα "εν ψυχρώ". Οι δύο αυτοί φόνοι δεν έχουν την ίδια δομή και μορφή, δεν είναι ισοδύναμοι. Ο φόνος του κράτους είναι χειρότερος, γιατί επιπλέον είναι μια "εν ψυχρώ" αντιανθρωπιστική πράξη για την οποία συχνά ο βασικός φταιχτής είναι αυτό το ίδιο.
5. Η εξιλέωση (συγχώρηση) διά της δικαιοσύνης	Η συνείδηση του εγκληματία μόνο με την ποινή, την ανάλογη προς το έγκλημα, βρίσκει την κάθαρση και τη λύτρωση, ενώ συγχρόνως αποκαθίσταται η ηθική τάξη.	Η σωτηρία της ψυχής του εγκληματία δεν είναι βέβαια μέσα στις προθέσεις της πολιτείας.
6. Η ευγονική σκοπιμότητα	Πρώτος ο Πλάτων συνδύασε την ιδέα της κοινωνικής ασφάλειας με την ευγονία, ως αιτιολογία για τη θανατική ποινή, θεωρώντας	Η βιολογική θεωρία της φυσικής επιλογής δεν μπορεί να μεταφερθεί στον κοινωνικό χώρο ανεπιφύλακτα, γιατί θα οδηγήσει σε άτοπα

	<p>το φονιά "ανιάτως όντα", διότι παρά την αγωγή και την παιδεία "ουκ απέσχετο των μεγίστων κακών". Και στον Πρωταγόρα υποστηρίζει ότι αυτόν τον εγκληματία "ως ανιάτως όντα, εκβάλλει εκ των πόλεων ή αποκτείνειν". Τις γνώμες αυτές ασπάζεται και υποστηρίζει η Γαλλική ποινική κοινωνιολογική θεωρία και η Ιταλική ανθρωπολογική ποινική θεωρία. Ο εγκληματίας θεωρείται κατώτερο ον και επομένως καταδικασμένο να εξαφανιστεί κατά τη θεωρία του Δαρβίνου. Κατά τον Λομπρόζο, ο γεννημένος εγκληματίας ανήκει σε ένα κατώτερο βιολογικό είδος που δεν είχε ομαλή βιολογική εξέλιξη και παρουσιάζει ορισμένα σωματικά γνωρίσματα που συναντιούνται στα πιθηκοειδή. Τα ανώμαλα και ανίκανα άτομα που παρασιτούν στο σώμα της κοινωνίας δεν πρέπει να πολλαπλασιάζονται, αλλά να αχρηστεύονται σύμφωνα με τις επιταγές της ευγονικής. Έτσι, η θανατική ποινή αντιστοιχεί προς τη "φυσική επιλογή" στον "αγώνα περί υπάρξεως".</p>	<p>αποτελέσματα. Κατά τον Φέρρι, αν η φυλή κατισχύσει επί του ατόμου και τα υλικά συμφέροντα επιβληθούν επί των ηθικών, η δικαιοσύνη και ο ανθρωπισμός τραυματίζονται. Η κοινωνία μπορεί να αυτοπροστατευθεί με άλλους τρόπους, όπως η απομόνωση, η εξορία του ενόχου, κ.τ.λ. Η εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία, όπου ιδιαίτερα άνθισε η ευγονική και η θανατική ποινή, προσέφερε αρνητικές υπηρεσίες στον ανθρώπινο πολιτισμό.</p>
<p>7. Η οικονομική σκοπιμότητα</p>	<p>Η λειτουργία των φυλακών απαιτεί μεγάλες οικονομικές δαπάνες, που έχουν αντίκτυπο στο φορολογούμενο πολίτη. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη απήχηση στις λαϊκές τάξεις.</p>	<p>Η λειτουργία των φυλακών είναι βέβαια ζημιόγυος για το κράτος αλλά είναι "αναγκαίο κακό". Η ποσοστιαία όμως αναλογία των καταδικών που βαρύνονται με διάφορα εγκλήματα (κατά της τιμής, των ηθών, της περιουσίας, της δημόσιας ασφάλειας, κ.τ.λ.) είναι ασύγκριτα μεγαλύτερη από τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας. Τελικά, αυτός ο οικονομικός ωφελμισμός ως υλική αξία δεν μπορεί να μετράει περισσότερο από την αξία της ίδιας της ανθρώπινης ζωής.</p>
<p>8. Η αποφυγή αντεκδίκησης (αυτοδικίας)</p>	<p>Η λαϊκή απαίτηση της "παραδειγματικής" τιμωρίας με θάνατο του φονιά, στηρίζεται και στην ανάγκη αποτροπής της αυτοδικίας των οργανισμένων πολιτών για την απονομή της δικαιοσύνης.</p>	<p>Η νομοθεσία μιας πολιτισμένης κοινωνίας δεν μπορεί να στηρίζεται στο αίμα, που τα βάρβαρο ένστικτα του ανθρώπου απαιτούν.</p>

2. Δικαιολόγηση της θανατικής ποινής. Θέση-αντίθεση

α. Η θεωρία της ανταποδόσεως

Η αντίληψη ότι η ποινή του θανάτου είναι η μόνη δίκαιη ποινή για το φόνο έχει τις ρίζες της στην talio, δηλαδή στην ιδέα της ανταποδόσεως, η οποία βρίσκει στον Kant τη βασική αναγνώριση. Σύμφωνα με αυτόν, μόνο το δίκαιο της ανταποδόσεως (Jus talionis) μπορεί να δώσει θετικά την ποσότητα και την ποιότητα της ποινής, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η εξιλέωση. Με αδυσώπητη ακαμψία ο Kant δογματίζει ότι δεν υπάρχει υποκατάστατο της ποινής του θανάτου, ως της δίκαιης ποινής για τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας. Εδώ όμως βρίσκεται και το μειονέκτημα της θεωρίας αυτής, αφού στην ανταπόδοση, «αντιπεπονθός», ελλείπει η βεβαιότητα της αναλογίας και της συμμετρίας, αλλά και εξαλείφεται κάθε πιθανότητα μεταμέλειας-μετάνοιας του δράστη: «Εν τω Άδη ουκ έστι μετάνοια».

β. Η θεωρία της νόμιμης άμυνας του κράτους

Στο χώρο της φιλοσοφίας του κράτους υποστηρίχτηκε ότι το έγκλημα συνιστά προσβολή της πολιτειακής εξουσίας και η τιμωρία τη νόμιμη άμυνα. Η θετική θεωρία για το κράτος δεν δέχεται καμία συζήτηση για την κατάργηση της θανατικής ποινής, αφού αυτή είναι αναγκαίο μέσο για τη νόμιμη άμυνα του κράτους. Το κύριο μειονέκτημα αυτής της θεωρίας είναι ότι νομικά στερείται ερείσματα και πολιτικά-πολιτευολογικά καταφάσκει το φασισμό, αφού ανάγει το κράτος, με αδολεσχία, σε ανώτερη υπόσταση οργανισμό. Η ουσιαστική θεοποίηση του κράτους οδηγεί στον κρατικό δαιμονισμό (ναζισμό-φασισμό) και μόνο με την εκδοχή αυτή ερμηνεύεται η αξίωση απεριόριστου κρατικού δικαιώματος για επιβολή και εκτέλεση της θανατικής ποινής. Ο Del Vecchio είναι πειστικός στην επιχειρηματολογία του για το ασύμβατο κράτους δικαίου (κατά κυριολεξία κράτους-νυχτοφύλακα) και θανατικής ποινής. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι υφίσταται δικαίωμα άμυνας του κράτους, εκεί όπου σχηματίζεται ένα αντικράτος συντιθέμενο από αδυσώπητους κακούργους, αδίστακτους, αιμοδιψείς δολοφόνους, οργανωμένους σε συμμορίες με συνείδηση επαγγελματική, που σκορπούν αδιακρίτως το θάνατο με κίνητρο το κέρδος. Έτσι νομιμοποιείται ακριβώς και το δικαίωμα των οργάνων του

κράτους, αστυνομικών κ.λπ., για οπλοφορία και χρήση των όπλων έναντι των δολοφόνων. Εκεί πάντως που δεν μπορεί να γίνει, καν, συζήτηση για το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας, με την επιβολή της θανατικής ποινής, είναι η κατάσταση του πολέμου, στη διεξαγωγή του οποίου διακυβεύεται η ύπαρξη του κράτους και των πολιτών του. Ο ρίψασπις, ο κατάσκοπος, ο αυτομόλος, ο δολιοφθορέας και ο λιποτάκτης προσβάλλουν τη μαχόμενη πολιτεία (κράτος), νομιμοποιούμενη στην επιβολή και εκτέλεση της εσχάτης των ποινών.

γ. Η θεωρία της νόμιμης άμυνας της κοινωνίας

Υποστηρίχτηκε ότι και η κοινωνία, αμυνόμενη, δικαιούται να επιβάλλει και το θάνατο ως ποινή. Τις απόψεις αυτές εκφράζουν κυρίως η Ιταλική Θετική Σχολή (Lombroso, Garofalo, Ferri) που αντιλαμβάνεται την ποινή ως όργανο φυσικής προστασίας της κοινωνίας από τους «έκφυλους, εκ γενετής εγκληματίες». Μέσα στο πλαίσιο αυτό, δικαιολογείται ακόμα και ο θάνατος του εγκληματία προκειμένου να δοθεί τελική λύση στο πρόβλημα της επικινδυνότητας! Οι απόψεις αυτές βρίσκουν ερείσματα στην κοσμοθεωρητική εκείνη δοξασία, σύμφωνα με την οποία η κοινωνική άμυνα ταυτίζεται με την απολυταρχική αφομοίωση του Ποινικού Δικαίου από το κράτος και την κοινωνία, όπως ακριβώς συνέβη και στη χιτλερική Γερμανία. Το Ποινικό Δίκαιο του εθνικοσοσιαλισμού της χιτλερικής Γερμανίας είχε αμυντική αποστολή και αγωνιστική σκοπιμότητα. Αφορούσε την απόλυτη διασφάλιση του λαού από οποιαδήποτε εγκληματική επίθεση εναντίον της φυλετικής υπόστασής του «και πριν εισέτι αυτή εκδηλωθή και εν είδει προφυλακής του αγώνος προς επικράτησιν των υγιών αρχών του κράτους». Τη θεωρία της νόμιμης άμυνας της κοινωνίας που δικαιολογεί απόλυτα την άσκηση του κοινωνικού, χάριν αμυντικών σκοπών, δικαιώματος χρήσεως της θανατικής ποινής αποσαρθρώνει η Σχολή της Νέας Κοινωνικής Άμυνας (Marc Ancel), ενώ σε παράλληλη βάση, εξίσου πολέμια, είναι η θεωρία της Κοινωνικής Άμυνας του Grammatica. Αρνούνται αποδοχή απόψεων συμβατών κοινωνικής προστασίας και θανατικής ποινής. Αποσκοπούν στη θεωρητική τους θεμελίωση στην αποκατάσταση, την ένταξη και την κοινωνική εναπόκτηση του εγκληματία. Ενα λείψανο πρωτόγονου εξιλασμού, η θανατική ποινή, μολύνει το ζώντα κοινωνικό οργανισμό και διαφθείρει την ποινική δικαιοσύνη, που είναι πάντα ανοιχτή στην επανόρθωση της πλάνης.

δ. Η θεωρία της εκφοβίσεως

Από τη σκοπιά της ειδικής προλήψεως, πραγματικό ζήτημα εκφοβιστικής λειτουργίας της θανατικής ποινής τίθεται στην περίπτωση απονομής χάριτος και εξόδου από τις φυλακές εκείνων που εξέτισαν ποινή στερητική της ελευθερίας, στην οποία είχε μετατραπεί η αρχική θανατική ποινή. Είναι γνωστό ότι ο κίνδυνος της υποτροπής είναι πολύ μικρότερος στους δολοφόνους απ' ό,τι στους ληστές, διαρρηκτές, οικονομικούς εγκληματίες για τους οποίους δεν υπάρχει θέμα θανατικής ποινής. Οι εκ περιστάσεως ψυχικά υγιείς εγκληματίες δεν υποτροπιάζουν. Γι' αυτούς το έγκλημα είναι προϊόν «κακιάς στιγμής». Τα στατιστικά στοιχεία είναι πενιχρά και για εγκλήματα ανθρωποκτονίας που διαπράττονται μέσα στις φυλακές από φυλακισμένους εκτίοντες ποινή στερητική της ελευθερίας μετά τη μετατροπή της θανατικής ποινής. Αλλά και στην υπόθεση του ενδεχόμενου υποτροπής, η δυνατότητα πρόληψης και αποτροπής είναι άμεση και ευχερής, υπό την προϋπόθεση ότι το κράτος με επάρκεια χρησιμοποιεί τα νόμιμα μέσα (αστυνομικά, σωφρονιστικά κ.λπ.).

Από την πλευρά της γενικής προλήψεως, η εκφοβιστική λειτουργία της ποινής, ισχυρίζονται οι υποστηρικτές της, μεταξύ των οποίων ο sir James Fitzjames Stephen, δεν μπορεί σοβαρά να αμφισβητηθεί, υπό την έννοια ότι δεν υπάρχει καμιά άλλη ποινή που να μπορεί να εκφοβίσει περισσότερο τον άνθρωπο και να τον αποτρέψει αποτελεσματικότερα από το έγκλημα. Η απειλή ενός άμεσου θανάτου είναι εκείνη στην οποία γινόταν πάντοτε προσφυγή, όταν υπήρχε απόλυτος ανάγκη αμέσου παραγωγής αποτρεπτικού αποτελέσματος!

Όμως η θανατική ποινή υστερεί πολύ από το να είναι μια σοβαρή απειλή θανάτου, αφού είναι βέβαιο, όπως πλούσια ευρωπαϊκή εμπειρία κατέδειξε, αλλά και η γνώση της ελληνικής πρακτικής, ότι σπάνια εκτελούντο οι θανατικές ποινές. Στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή και απ' αυτά τροφοδοτείται η προσδοκία κάθε υποψηφίου δολοφόνου αποφυγής του μοιραίου. Ο φόβος του θανάτου αναιρείται από την εμπειρία και την κοινωνική γνώση του τρόπου εφαρμογής της θανατικής ποινής. Άλλωστε κανείς δεν γνωρίζει πόσοι άνθρωποι δεν διαπράττουν ανθρωποκτονίες εξαιτίας ακριβώς του φόβου της εκτελέσεως!

Παρά ταύτα, οι ανθρωποκτονίες εκ προμελέτης γίνονται παρά το γεγονός της υπάρξεως της ποινής του θανάτου: σ' αυτές ο δράστης πολύ συχνά υπολογίζει ότι θα διαφύγει την ανακάλυψη, τη σύλληψη και την τιμωρία. Τέλος, υπάρχουν και περιπτώσεις που ο δράστης όχι μόνο δεν φοβάται καθόλου το θάνατο, αντίθετα τον επιθυμεί και τον επιδιώκει. Είναι εκείνες

οι περιπτώσεις που η απόφαση για το έγκλημα περιλαμβάνει και την απόφαση για τον τερματισμό της ίδιας της ζωής του δράστη.

ε. Θεολογική δικαιολόγηση

Σύμφωνα με αυτήν, το κράτος είναι εξουσιοδοτημένο από το Θεό, είναι δηλαδή εντολοδόχος του, να προσφεύγει σε βίαια μέτρα, ακόμα και στη θανάτωση, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν ο Bruner και ο Barht, προκειμένου να εξασφαλίσει το νόμο και την τάξη. Εδώ όμως γεννιέται το ερώτημα, κατά πόσο το κράτος διαπερνά τα κοσμικά όρια και μεταλλάσσεται σε υπερφυσικό όργανο του Θεού, και ακόμη κατά πόσο η διαφύλαξη της ανθρώπινης ζωής επιτυγχάνεται με την καταστροφή μιας άλλης, στο όνομα μάλιστα ενός Θεού που διδάσκει τη μετάνοια και τη συγχώρεση.

Στον άλλο αντίποδα αυτής της άποψης, περί θεολογικού υποβάθρου της ποινής του θανάτου, βρίσκεται η θεωρία του χριστιανικού υπαρξισμού με εκπροσώπους το Δανό φιλόσοφο Jørgen Kierkegaard, τον Jaspers και τον Nic Berdyer. Ο χριστιανικός υπαρξισμός έδωσε μια παρόρμηση για δράση μπροστά στην κατάρρευση των πατροπαράδοτων αξιών και την επαναστατική ρευστότητα της ζωής του αιώνα μας, υποβόηθησε την άμεση αυτοκατανόηση χωρίς αξιώσεις ή χωρίς την παρέμβαση προστατευτικών παραλογισμών και οδήγησε στην κοινωνική αποκατάσταση του ανθρώπου, που ξεκινάει από τη βασική προϋπόθεση της διαφυλάξεως της ζωής με κάθε τρόπο.

3. Αυτοτελείς λόγοι καταλυτικοί της ποινής του θανάτου

α. Κοινωνική συνυπευθυνότητα

Η κοινωνική συνυπευθυνότητα στη διαμόρφωση του εγκληματικού τύπου και ιδιαίτερα στη δημιουργία της αντικοινωνικής συμπεριφοράς συζητείται σήμερα σοβαρά στην επιστήμη της εγκληματολογίας. Ο Edwin Sutherland ισχυρίζεται σχετικά, ότι οι άνθρωποι αναζητούν εγκληματικά πρότυπα με τον ίδιο τρόπο που αναζητούν πρότυπα νόμιμης αγωγής και συμπεριφοράς. Η κοινωνία, ως οργανωμένο σύνολο στο πλαίσιο της πολιτείας, δεν έχει το δικαίωμα αφαιρέσεως της ανθρώπινης ζωής, γιατί η ίδια είναι μία από τις σημαντικότερες γενεσιουργές αιτίες του εγκλήματος. Το έγκλημα είναι μεταδοτικό και μιμητικό γεγονός και μαζί στοιχείο μακάβριο της ψενικής εκδοχής της ζωής, που θεμελιώνεται στη διαδρομή του κοινωνικού φαινομένου.

β. Ψυχοπνευματική υπόσταση του ατόμου

Στην ψυχή των ατόμων που οδηγούνται στο έγκλημα κρύβονται περισσότερες ανεξέλεγκτες κοινωνικές-βιολογικές καταβολές και κληρονομικές προδιαθέσεις που «προδικάζουν» την εγκληματική προσωπικότητα ή παρεμποδίζουν τη συμμόρφωση προς τη νομιμότητα. Ο Γερμανός List αναζήτησε την αληθινή αιτία του εγκλήματος σε ανθρωπολογικούς, ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Σύμφωνα με το τελικό συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε, η εγκληματική προσωπικότητα δεν είναι παρά η συνισταμένη των βιολογικών και κοινωνιολογικών συνθηκών των ατόμων. Σήμερα έχει αποδειχτεί η σημασία της κληρονομικότητας στην εκδήλωση εγκληματικών φαινομένων μέσα από έρευνες που καταδεικνύουν τη δύναμη της εγκληματικής προδιαθέσεως, από την οποία εξαρτάται ο συναισθηματικός βίος και η κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου. Η διδασκαλία του Freud συνέβαλε στη συνειδητοποίηση της άγνωστης πλευράς που όλοι κρύβουμε (υποσυνείδητο) και υπογράμμισε την αδυναμία να απαντηθεί το θεμελιώδες φιλοσοφικό ερώτημα της ελευθερίας της βουλήσεως. Δεν πρέπει ακόμη να ξεχνάμε και τον Michel Foucault, που στο σύγχρονο Ποινικό Δίκαιο βρίσκει τη γοητεία που του ασκεί η ψυχιατρική.

γ. Το ενδεχόμενο της δικαστικής πλάνης

Το ενδεχόμενο δικαστικής πλάνης δυστυχώς επαληθεύτηκε σε σωρεία υποθέσεων. Η ομολογία, η οποία στη δικαστηριακή πρακτική συχνά αποτελεί επιδίωξη, είναι το ανασφαλέστερο όλων των αποδεικτικών μέσων, ενώ η μαρτυρία προβληματίζει για την ποικιλότητα των κινήτρων που κρύβει, κίνητρα που πολλές φορές οδηγούν ηθελημένα ή μη στο ψεύδος και κατά συνέπεια στη συσκότιση του δικαστηρίου. Ο Karl Jung και ο ημέτερος Βορέας, με ακρίβεια μεθοδολογική συνδέουν τη μαρτυρία με την πλάνη, πειστικά δαιτεινόμενοι ότι η πεπλανημένη μαρτυρία είναι πηγή άφθονων δικαστικών λαθών. Η ιστορία βρίθει δικαστικών πλανών. Στην αλλοδαπή ποινική βιβλιογραφία υφίστανται εκτενείς αναφορές σε σωρεία δικαστικών πλανών.

δ. Η ωμότητα της διαδικασίας εκτελέσεως

Οι σκληρές ποινές επενεργούν με ωμότητα, προκαλώντας ηθική άμβλυση και μοιρολατρικό εθισμό, χωρίς να συνιστούν και ελάχιστο αντεγκληματικό εμπόδιο. Τις διαπιστώσεις αυτές επιδεινώνουν οι οικτρές, ανέλεγκτες, ιδιαζόντως ειδεχθείς σκηνές της εκτέλεσής τους, κυριαρχικό σημείο των οποίων είναι ο στολισμένος με νομικό εξωραϊσμό σαδισμός της τελευταίας ώρας του καταδίκου. Σε όχι και πολύ παλιές εποχές η ωμότητα της θανατικής εκτελέσεως έβρισκε άμεσα αντίκτυπο στη μαινόμενη άβυσσο της ψυχικής διαφθοράς του πλήθους, που συνέρρει για να απολαύσει τις εκτελέσεις. Κυρίως όμως η όλη διαδικασία της εκτελέσεως θίγει άμεσα, βάνουσα, χυδαία και ιταμά κάθε έννοια ευνομίας, ευπρέπειας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σεβασμού στη ζωή. Ας θυμηθούμε τις ταινίες «I want to live», και την εντελώς πρόσφατη «Dancer in the dark» και τα άθλια ντοκιμαντέρ από τις αθρόες εκτελέσεις στις αμερικανικές φυλακές, που δεν στερήθηκαν βεβαίως αφειδών τηλεοπτικών προβολών. Όλη την κτηνώδη, βαθιά προσβλητική της ανθρωπίνης υπόστασης χυδαιότητα της διαδικασίας εκτελέσεως της θανατικής ποινής εβίωσε ο «πρύτανης» των δημίων Pier Point (πέθανε πολέως της θανατικής ποινής μετά σταδιοδρομία 46 ετών στο Λονδίνο εν έτει 1992), ο οποίος το ημερολόγιο που έγραψε το 1974, το αφιέρωσε στους «ανθρώπους των οποίων τα μάτια κοίταξε τελευταίος».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 12/6/2001

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Ο φόνος ως μέσο άσκησης δικαιοσύνης

Ξεχνάμε γρήγορα. Με αφορμή την εκτέλεση του Σαντάμ δηλώνουμε σήμερα απερίφραστα τον αποτροπιασμό μας για τη θανατική ποινή, όταν πριν από δύο μόλις μήνες, με αφορμή το τραγικό συμβάν στα Καλύβια Αγρινίου, είχαν ακουστεί – μέσω των καναλιών – ευδιάκριτες φωνές υπέρ της επαναφοράς της, φανερώνοντας – στις τηλεοπτικές μας συχνότητες και όχι μόνο – πολλούς μικρούς υποψήφιους δημίους.

Χιλιάδες άνθρωποι εκτελούνται κάθε χρόνο (σε 68 χώρες επιβάλλεται αυτού του είδους η ποινή). Μέσα στο 2004, 3.797 άνθρωποι εκτελέστηκαν σε 25 χώρες και τουλάχιστον 7.395 καταδικάστηκαν σε θάνατο σε 64 χώρες, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας. Το 2005, 2.148 άνθρωποι εκτελέστηκαν σε 22 χώρες και τουλάχιστον 5.186 καταδικάστηκαν σε θάνατο σε 53 χώρες. Οι περισσότερες εκτελέσεις – περίπου το 90% – γίνονται στην Κίνα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, κάθε χρόνο στη χώρα αυτή εκτελούνται κατά την επίσημη εκδοχή 2.000–3.000 άνθρωποι, όμως ο πραγματικός αριθμός ξεπερνά τις 10.000. Λίγοι από τους εκτελεσθέντες είχαν μια δίκαιη δίκη, και η ποινή αποφασίστηκε με βάση στοιχεία που αποσπάστηκαν με βασανιστήρια.

Στην Ελλάδα η τελευταία θανατική εκτέλεση έγινε το 1973. Στα χαρτιά η θανατική ποινή έμεινε μέχρι το 1993, όταν και καταργήθηκε με εξαίρεση το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας. Τον Νοέμβριο του 2004 η ελληνική Βουλή επικύρωσε το 13ο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, καταργώντας τη θανατική ποινή για όλα ανεξαιρέτως τα εγκλήματα.

Η θανατική ποινή είναι ένας αληθινός παραλογισμός. Το κράτος σκοτώνει κάποιον επειδή σκότωσε, για να διδάξει ότι δεν πρέπει να σκοτώνουμε, αφού η ανθρώπινη ζωή αποτελεί υπέρτατη αξία. Η θανατική ποινή είναι ασυμβίβαστη με τη φύση της δημοκρατικής πολιτείας. Επιβάλλεται όταν το κράτος θέλει να επιδείξει με τον πιο δραστικό τρόπο τη δύναμή του, το «δικαίωμά» του να ξεπερνά ηθικούς ενδοιασμούς, ανθρωπιστικά αιτήματα, παραδόσεις.

Η θανατική ποινή δεν μπορεί να χρησιμοποιείται κατά του εγκλήματος γιατί είναι έγκλημα η ίδια. Ενώ πουθενά δεν έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί αποτελεσματικό μέσο για την καταστολή του εγκλήματος. Η θανατική ποινή είναι απόλυτη. Είναι η μόνη ποινή που μετά την εκτέλεσή της δεν μπορεί να ανακληθεί ή να μετατραπεί.

Τα στατιστικά στοιχεία φανερώνουν μια ακόμη διάστασή της: Τη ρατσιστική. Ενώ μαύροι και λευκοί πέφτουν θύματα βίαιων εγκλημάτων στο ίδιο ποσοστό, το 82% των ανθρώπων που εκτελέστηκαν από το 1977 είχαν καταδικαστεί για φόνο λευκών. Οι μαύροι αποτελούν το 12% του πληθυσμού των ΗΠΑ αλλά το 42% των θανατοποινιτών, ενώ το δικαστικό σύστημα που τους δίκασε και τους καταδίκασε παραμένει στο μέγιστο μέρος του λευκό. Είναι άλλωστε γνωστό ότι η αποτροπή ή επιβολή της θανατικής ποινής σε κάποιον εγκληματία είναι συνάρτηση της κοινωνικής και οικονομικής του θέσης. Το αν θα καταδικαστεί κάποιος σε θάνατο ή όχι, συχνά εξαρτάται από τον δικηγόρο του και όχι από το έγκλημα που έχει διαπράξει. Ο Μάικλ Μέλο, δικηγόρος θανατοποινιτών για 14 χρόνια στη Φλόριντα, στο βιβλίο του «Dead wrong» αναφέρει ότι «η θανατική ποινή είναι σαν έναν κληρο, αλλά νοθευμένο κληρο. Το αποτέλεσμα του επηρεάζεται από ζητήματα πολιτικής, τάξης, φυλής, γεωγραφίας, και το πιο σημαντικό, από την ποιότητα και τις πηγές του δικηγόρου υπεράσπισης στη δίκη».

Η θανατική ποινή αποτελεί υπέρβαση των ανθρωπίνων ορίων. Και όμως. Αποκεφαλισμός, καύση στην πυρά, απαγχονισμός, θάλαμος αερίων, τουφεκισμός, ηλεκτρική καρέκλα, δηλητηριώδης ένεση, η επινοητικότητα των ανθρώπων είναι ανεξάντλητη όταν πρόκειται να εξοντώσουν τον συνάνθρωπό τους.

Στην «Ισπανική Διαθήκη» ο Άρθουρ Κέσλερ, ο οποίος κατά τον ισπανικό εμφύλιο είχε καταδικαστεί σε θάνατο στη Μαλάγκα, γράφει: «Το ικρίωμα δεν είναι μονάχα μια μηχανή θανάτου. Είναι και το πιο παλιό και αισχρό σύμβολο της τάσης του ανθρώπινου να θέλει την ίδια την ηθική καταστροφή του».

Τασούλα Καραϊσκάκη, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 6/1/2007

2. Ιταλοί ισοβίτες ζητούν από τον Πρόεδρο την επαναφορά της θανατικής ποινής

Εκατοντάδες φυλακισμένοι που εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης στην Ιταλία ζητούν από τον πρόεδρο της χώρας Τζόρτζιο Ναπολιτάνο να επαναφέρει την θανατική καταδίκη. Το αίτημά τους δημοσιεύτηκε με την μορφή επιστολής στην εφημερίδα La Repubblica. Η επιστολή στάλθηκε στον Ιταλό πρόεδρο Ναπολιτάνο από τον Καρμέλο Μουζουμέτσι, μέλος της μαφίας, ο οποίος βρίσκεται στην φυλακή τα τελευταία 17 χρόνια. Την επιστολή υπογράφουν άλλοι 310 συγκρατούμενοί του. Στην επιστολή ο Μουζουμέτσι δηλώνει ότι κουράστηκε να πεθαίνει λίγο λίγο κάθε μέρα. «Θέλουμε να πεθάνουμε μόνο μία φορά», δήλωσε «και ζητάμε να μετατραπεί η ισόβια κάθειρξη σε θανατική καταδίκη». Ο άνδρας αναφέρει ότι προσπάθησε μέσα στη φυλακή να αλλάξει τη ζωή του. Πέρασε τις σχολικές εξετάσεις και πήρε πτυχίο νομικής. Αλλά δηλώνει ότι η ποινή του, μετέτρεψε το φως σε σκοτάδι.

Η ιταλική κυβέρνηση ξεκίνησε πριν από μερικούς μήνες εκστρατεία για την κατάργηση της θανατικής καταδίκης σε ολόκληρο τον κόσμο. Πρόσφατα μάλιστα πίεσε το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ να κηρύξει σχετικό μορατόριουμ. Παρόλα αυτά, κάποιοι από τους Ιταλούς φυλακισμένους που έχουν καταδικαστεί σε ισόβια κάθειρξη ζητούν να επανέλθει η θανατική ποινή, η οποία στην Ιταλία καταργήθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Πολλοί είναι αυτοί που ζητούν να αλλάξει το σύστημα των ποινών της Ιταλίας και να μειωθούν τα χρόνια της ισόβιας κάθειρξης. Στην Ιταλία περίπου 1.300 φυλακισμένοι εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης. Ο Ιταλός πρόεδρος Ναπολιτάνο απαντώντας στους φυλακισμένους δήλωσε ότι έγκειται στο Κοινοβούλιο και την κυβέρνηση να ασχοληθούν με το αίτημα των φυλακισμένων.

3. Θανατική ποινή σε ανηλίκους

Στις 11 Φεβρουαρίου 1992 η πολιτεία του Τέξας των Η.Π.Α. εκτέλεσε τον Johnny Garrett με θανατηφόρο ένεση. Ήταν μόλις 17 ετών όταν διέπραξε το έγκλημα που οδήγησε, 11 χρόνια αργότερα, στην εκτέλεσή του. Ένας ψυχολόγος που εξέτασε τον Johnny Garrett περιέγραψε την παιδική του ηλικία ως «μια από τις πιο απαίσιες ιστορίες κακομεταχείρισης και παραμέλησης που συνάντησα ποτέ». Οι ιατρικές αναφορές δηλώνουν ότι υπέστη βιασμό από τον πατριό του, ο οποίος μετά τον εξέδιδε. Στην ηλικία των 17 ετών, ο Johnny Garrett είχε ήδη μακρύ ιστορικό διανοητικής ασθένειας καθώς και κακομεταχείρισης κατά την παιδική ηλικία. Κατά τη διάρκεια της δίκης του δεν παρουσιάστηκε στο σώμα των ενόρκων καμία πληροφορία σχετικά με τη διανοητική του υγεία ή την κακομεταχείριση που είχε υποστεί ως παιδί. Ο Johnny Garrett καταδικάστηκε σε θάνατο για το βιασμό μιας 76χρονης μοναχής. Οι Ρωμαιοκαθολικοί Επίσκοποι του Τέξας εξέδωσαν μια δήλωση, όπου αναγνώριζαν ότι το έγκλημα ήταν αποτρόπαιο, αλλά «απέρριπταν τη θέση ότι η θανατική ποινή αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα ή παραδεκτή τιμωρία γι' αυτές τις αποτρόπαιες πράξεις». Οι Η.Π.Α. είναι μια από τις έξι μόνο χώρες που γνωρίζουμε ότι επιβάλλουν τη θανατική ποινή σε παραβάτες που ήταν κάτω των 18 ετών κατά το χρόνο διάπραξης του εγκλήματος. Η περίπτωση του Johnny Garrett επιβεβαιώνει την άποψη της Διεθνούς Αμνηστίας ότι η θανατική ποινή εφαρμόζεται δυσανάλογα από τις Η.Π.Α. στους φτωχούς, στις μειοψηφίες, σε πνευματικά άρρωστα ή μειονεκτούντα άτομα και σ' εκείνους που δεν έχουν νομική υποστήριξη.

■ Προσομοιωμένα κριτήρια αξιολόγησης

10. Περί της θανατικής ποινής

Εξήντα ένα μέλη του εθνικού μας Κοινοβουλίου κατέθεσαν πρόταση επαναφοράς της θανατικής ποινής. Παράλληλα άρχισε και η επιχειρηματολογία για τα υπέρ και τα κατά της επαναφοράς της θανατικής ποινής. Πριν από δύο χρόνια περίπου σε ένα άρθρο υποστήριζα, έστω και με κάποιες επιφυλάξεις, την επαναφορά της θανατικής ποινής. Σήμερα πολλοί άνθρωποι έχουν την ίδια άποψη και μάλιστα χωρίς επιφυλάξεις, όπως φαίνεται. Εν όψει των συζητήσεων που θα ακολουθήσουν είναι σκόπιμο να κάνουμε μια ανακεφαλαίωση των επιχειρημάτων στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό στον περιορισμένο χώρο αυτού του άρθρου. Τα κύρια επιχειρήματα υπέρ της επαναφοράς της θανατικής ποινής είναι τα εξής:

Πρώτον, η επιβολή και εκτέλεση της θανατικής ποινής θα έχει αποτρεπτικές συνέπειες. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα σταματήσουν οι δολοφονίες, αλλά είναι αναμενόμενο ότι θα μειωθούν. Υποστηρίζεται ότι οι δολοφονίες αστυνομικών στις ΗΠΑ είναι ελάχιστες διότι είναι βέβαιο ότι ο δολοφόνος αστυνομικού στις ΗΠΑ, σίγουρα και σύντομα, θα βράζει στα καζάνια της κόλασης, είτε καταδικαστεί από δικαστήριο είτε όχι. Επίσης σε πρόσφατο άρθρο του στα «Νέα» (21.11.1997) ο καθ. Α. Λοβέρδος αναφέρει ότι στη Γαλλία, στο διάστημα 1970-1980, προ της κατάργησης της θανατικής ποινής έγιναν πέντε δολοφονίες ανηλίκων, ενώ μετά την κατάργηση, στο διάστημα 1984-1993, οι δολοφονίες ανηλίκων αυξήθηκαν σε 84, δηλ. αυξήθηκαν κατά δεκαεφτά φορές!

Δεύτερον, έχει αποδειχθεί ότι δολοφόνοι που δεν εκτελέστηκαν μετά την καταδίκη τους, επανέλαβαν το έγκλημα μέσα στη φυλακή ή έξω. Είναι γνωστή περίπτωση του Τζακ Άμποτ, συγγραφέα του έργου *In the Belly of the Beast* και δολοφόνου δύο ανθρώπων, του δεύτερου δύο εβδομάδες μετά την έξοδό του από τη φυλακή όπου είχε εγκλεισθεί για τον πρώτο φόνο.

Τρίτον, η ποινή δεν επιβάλλεται μόνο για να αποτρέψει την επανάληψη της πράξης, αλλά ταυτόχρονα για να αποδοθεί δικαιοσύνη και να αποκατασταθεί η ισορροπία στην ψυχή όσων υπέφεραν από το έγκλημα. Σε πολλές περιπτώσεις μόνο η θανατική ποινή μπορεί να αποδώσει δικαιοσύνη. Όποιος ενδιαφέρεται για μια αριστουργηματική διατύπωση αυτού του επιχειρήματος, ας φροντίσει να δει την ταινία του Μπέργκμαν «Η Πηγή των Παρθένων» όπου ο πατέρας εκτελεί τους δύο βιαστές και δολοφόνους της νεαρής κόρης του.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν δύο σοβαρά επιχειρήματα για την κατάργηση της θανατικής ποινής, γενικά, και συνεπώς τη μη επαναφορά της στην πατρίδα μας.

Το πρώτο επιχείρημα είναι ότι υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο δικαστικής πλάνης και συνεπώς η δυνατότητα επιβολής θανατικής ποινής αποτελεί έναν επικίνδυνο μηχανισμό νόμιμης εκτέλεσης αθώων. Το επιχείρημα αυτό είναι πράγματι ισχυρό. Υπάρχουν όμως αντεπιχειρήματα, όπως, π.χ., ότι σε πολλές περιπτώσεις ο δολοφόνος ομολογεί ή ότι υπάρχουν αδιάσειστα και επιστημονικά αδιάψευστα στοιχεία ή ακόμη ότι μπορεί να απαιτείται η παρέλευση εύλογου χρόνου μεταξύ καταδίκης και εκτέλεσης.

Το δεύτερο επιχείρημα υπέρ της μη επαναφοράς της θανατικής ποινής είναι ότι η θεσμοθέτηση του θανάτου αποτελεί αδιανόητη, για την εποχή μας, προσβολή του πολιτισμού. Είναι φυσικό και αναμενόμενο οι άνθρωποι να πεθαίνουν λόγω γήρατος, λόγω ασθενειών ή εξαιτίας ατυχημάτων, αλλά είναι παράλογο για μια κοινωνία, ως συλλογική οντότητα, να θεσμοθετεί τον θάνατο. Μια απάντηση στο επιχείρημα αυτό είναι ότι η κοινωνία οφείλει να προστατεύει τα μέλη της ακόμη και όταν αυτό απαιτεί τον θάνατο ορισμένων και κυρίως όταν οι εγκληματίες, ηθικοί και φυσικοί αυτουργοί, είναι σε πλήρη γνώση του τι κάνουν, σχεδιάζουν και εκτελούν εν ψυχρώ τις εγκληματικές πράξεις τους σε βάρος ανύποπτων, αδύναμων, ανήλικων και απροστάτευτων ατόμων.

Ο κάθε πολίτης μπορεί μόνος του να σταθμίσει τα παραπάνω αλλά και πρόσθετα επιχειρήματα και να πάρει θέση στο ζήτημα της επαναφοράς ή μη της θανατικής ποινής. Θα ήθελα όμως κάποιος από εκείνους που υποστηρίζουν τη μη επαναφορά να εξηγήσει με λεπτομέρεια γιατί η κοινωνία μας πρέπει να σέβεται τη ζωή στυγερών φονιάδων όταν οι ίδιοι δολοφονούν εν ψυχρώ αθώα, αδύναμα και ανυποψίαστα μέλη της.

Θ. Π. Λιανός, εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 30/11/1997

Θέματα:

- A.** Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (100 λέξεις).
- B1.** Να απαντήσετε σύντομα:
α. Ποια είναι η θεματική αφορμή του άρθρου;
β. Ποιο είναι το θέμα;
γ. Ποια η θέση του συντάκτη;
δ. Ποια η πρόθεσή του;
- B2.** Να αξιολογήσετε ως προς την πειστικότητά του το επιχείρημα του Α. Λοβέρδου: «...στη Γαλλία, στο διάστημα 1970-1980, προ της κατάργησης της θανατικής ποινής έγιναν πέντε δολοφονίες ανηλίκων, ενώ μετά την κατάργηση, στο διάστημα 1984-1993, οι δολοφονίες ανηλίκων αυξήθηκαν σε 84, δηλ. αυξήθηκαν κατά δεκαεφτά φορές!».
- B3.** Να επισημάνετε το είδος του συλλογισμού που χρησιμοποιεί ο κ. Λιανός στην 3^η § («Δεύτερον, έχει αποδειχθεί ... φόνος») και να τον αξιολογήσετε.
- B4.** Ποιον τρόπο και ποια μέσα πειθούς διαπιστώνετε στην τελευταία παράγραφο;
- B5.** α. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να γράψετε μία νέα σύνθετη λέξη: επιφυλάξεις, αδιάσειστη, εγκληματίες.
β. Να γράψετε από ένα αντώνυμο για τις λέξεις: επιφυλάξεις, ενδιαφέρεται, βέβαιο, αναμενόμενο.
γ. Να βρεθούν λέξεις (σημασιολογικά ισοδύναμες) που μπορούν να αντικαταστήσουν στο κείμενο τις παρακάτω: **ενδεχόμενο, σταθμίσει, απαιτείται.**
- Γ.** Στην εποχή μας παρατηρείται έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας, γεγονός που ωθεί πολλούς να προτείνουν τη διατήρηση ή και την επαναφορά της θανατικής ποινής ως μέτρο αντιμετώπισης του προβλήματος. Σε ένα δοκίμιο που εκπονείτε στο σχολείο σας, στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνιολογίας, να εξετάσετε τη σκοπιμότητα που εξυπηρετεί η θανατική ποινή στις χώρες όπου εφαρμόζεται και να κάνετε προτάσεις για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας.

11. Θανατική ποινή

Όλο και πιο συχνά κάνει την εμφάνισή του, στο φως της διεθνούς επικαιρότητας, το θέμα της θανατικής ποινής. Όλο και πιο δυνατές και οργανωμένες είναι οι φωνές που υψώνονται

από κάθε γωνιά του πλανήτη εναντίον των χωρών που τη διατηρούν στους κώδικές τους και την εφαρμόζουν. Ανάμεσα σ' αυτές (74 στο σύνολό τους) υπάρχουν και χώρες με δημοκρατική παράδοση όπως οι ΗΠΑ, όπου η θανατική ποινή εφαρμόζεται σε 38 από τις 50 Πολιτείες της και όπου έχουν εκτελεστεί 700 άτομα από το 1976, όταν το Ανώτατο Δικαστήριο τη νομιμοποίησε στις ΗΠΑ.

Αναγκαίο κακό, παραδειγματική ποινή για τα μεγάλα εγκλήματα ή ανοικτή και συνεχή παραβίαση του κυριότερου των ανθρώπινων δικαιωμάτων, του δικαιώματος στη ζωή, αποτελεί η ποινή του θανάτου; Πρόκειται για ένα ερώτημα στο οποίο, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, πολλοί επιχειρήσαν να απαντήσουν.

Ποια είναι όμως τα επιχειρήματα όσων, και δεν είναι λίγοι, υποστηρίζουν την αναγκαιότητα της θανατικής ποινής; Στην Αρχαία Ελλάδα ο Ζάλευκος βασίζει την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στο "αντιπεπονθός", δηλαδή στη θεωρία της ανταπόδοσης. Επίσης τον προληπτικό χαρακτήρα της θανατικής ποινής και την εκφοβιστική λειτουργία της επικαλούνται πολλοί ως επιχειρήμα υπέρ της διατήρησής της. Αναμφίβολα δεν υπάρχει άλλη ποινή που να μπορεί να εκφοβίσει περισσότερο τον άνθρωπο και να τον αποτρέψει αποτελεσματικότερα από το έγκλημα. Παρά ταύτα, οι ανθρωποκτονίες εκ προμελέτης γίνονται παρά το γεγονός της ύπαρξης της ποινής του θανάτου, σ' αυτές ο δράστης πολύ συχνά υπολογίζει ότι θα διαφύγει την ανακάλυψη, τη σύλληψη και την τιμωρία. Το γεγονός τούτο επιβεβαιώνεται και από τα στατιστικά στοιχεία, τα οποία αποδεικνύουν επίσης ότι η εσχάτη των ποινών όχι μόνο δεν αποτρέπει από το έγκλημα αλλά εξαγριώνει και εξαχρειώνει τους ανθρώπους και τους εθίζει στην ιδέα της επιτρεπόμενης εξόντωσης του άλλου, τους ωθεί στη χρήση ανάλογου τρόπου αντίδρασης. Έτσι, στις χώρες όπου γίνονται θανατικές εκτελέσεις εμφανίζεται υψηλή ανθρωποκτόνος εγκληματικότητα. Τούτο, για παράδειγμα, συμβαίνει στις ΗΠΑ, όπου, μάλιστα, οι θανατικές εκτελέσεις προβάλλονται συχνά και από την τηλεόραση.

Το ενδεχόμενο της δικαστικής πλάνης, επίσης, οφείλει να μας κάνει ακόμη πιο διστακτικούς απέναντι στη θανατική ποινή. Η ιστορία βρίθει δικαστικών πλάνων και στην αλλοδαπή ποινική βιβλιογραφία υπάρχουν εκτενείς αναφορές σε σωρεία παρόμοιων περιστατικών. Αναγνωρίστηκε επίσημα πως έγιναν και καταδίκες και εκτελέσεις ανθρώπων για αδικήματα που ποτέ δεν διέπραξαν.

Με αυτά και άλλα επιχειρήματα είναι πλέον εφοδιασμένες εκατοντάδες πρωτοβουλίες σε όλο τον κόσμο που μάχονται τη θανατική ποινή. Οι πρωτοβουλίες αυτές, άτυπες και μη, στοχεύοντας στην κατάργηση σε παγκόσμια κλίμακα της εσχάτης των ποινών -με ενδιάμεσο σταθμό μία επίσημη απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ εναντίον της θανατικής ποινής και υπέρ της αναστολής των εκτελέσεων- υψώνουν όλο και πιο συχνά τη φωνή τους. Ζητούν την υποστήριξη της Διεθνούς Κοινότητας, και ιδιαίτερα των χωρών όπου η θανατική ποινή έχει καταργηθεί. Μια τέτοια περίπτωση είναι η Ελλάδα, της οποίας η συμβολή στον αγώνα κατά της θανατικής ποινής, λόγω και της παράδοσής της, θα μπορούσε να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη και συμβολική.

Από κείμενο της Ελιζαμπέττα Καζαλόττι που δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο

Θέματα:

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας μια περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε με 80-100 λέξεις.
- B1.** Για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα αρίθμησής της και δίπλα την ένδειξη **Σωστό** ή **Λάθος**, σύμφωνα με το νόημα του κειμένου.
- α. Η διατήρηση της θανατικής ποινής υποστηρίζεται μόνο από τα αυταρχικά καθεστώτα.
β. Το δίκαιο της ανταπόδοσης δικαιολογεί την επιβολή της θανατικής ποινής.
γ. Ο προληπτικός χαρακτήρας της ποινής του θανάτου δικαιολογεί την κατάργησή της.
δ. Στατιστικά στοιχεία βεβαιώνουν ότι η θανατική ποινή λειτουργεί πάντοτε αποτρεπτικά και μειώνει τα προμελετημένα εγκλήματα.
ε. Το ενδεχόμενο της δικαστικής πλάνης είναι σοβαρός λόγος για την κατάργηση της ποινής του θανάτου.
στ. Η προβολή των θανατικών εκτελέσεων από την τηλεόραση αποτρέπει την εγκληματικότητα.
- B2.** Να καταγράψετε μέσα από το κείμενο δύο επιχειρήματα που επικαλούνται οι υποστηρικτές της θανατικής ποινής και δύο επιχειρήματα που προβάλλουν όσοι ζητούν την κατάργησή της.
- B3. "Παρά ταύτα οι ανθρωποκτονίες ... και από την τηλεόραση".**
- α. Να αναφέρετε τον τρόπο πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στο παραπάνω απόσπασμα.
β. Στο ίδιο απόσπασμα να αναγνωρίσετε τα μέσα πειθούς και να σημειώσετε τις φράσεις με τις οποίες καταγράφονται.
- B4.** Για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα της αρίθμησής της και δίπλα σ' αυτό τη σύνθετη λέξη με πρώτο ή δεύτερο συνθετικό τη λέξη «κόσμος», που συμπληρώνει σωστά το νόημά της. Σε κάθε πρόταση να χρησιμοποιηθεί διαφορετική λέξη.
- α. Η παρουσία πολλών ξένων τουριστών στη Μύκονο προσδίδει στο νησί χαρακτήρα.
β. Η μάχη του Μαραθώνα χαρακτηρίστηκε γεγονός.
γ. Η σημερινή μορφή της οικονομίας συναντά ισχυρές αντιδράσεις.
δ. Η ευρεία καθιέρωση της νέας τεχνολογίας επέφερε αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις.
ε. Την τελευταία ημέρα υποβολής των μηχανογραφικών δελτίων των υποψηφίων για τα Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. παρατηρήθηκε πρωτοφανής
- B5. α.** "Το γεγονός τούτο επιβεβαιώνεται από τα στατιστικά στοιχεία". Να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική.
β. "Η ιστορία βρίθει δικαστικών πλάνων και στην αλλοδαπή ποινική βιβλιογραφία υπάρχουν εκτενείς αναφορές σε σωρεία παρόμοιων περιστατικών". Να μετατρέψετε την παρατακτική σύνδεση σε σύνδεση καθ' υπόταξη.

- Γ.** Ας υποθέσουμε ότι συμμετέχεις ως εκπρόσωπος της ελληνικής νεολαίας στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. που πρόκειται να αποφασίσει για την κατάργηση της θανατικής ποινής σε παγκόσμιο επίπεδο. Να ετοιμάσεις τη γραπτή εισήγησή σου, στην οποία με στοιχεία από το κείμενο και από τις γνώσεις ή τις εμπειρίες σου, απευθυνόμενος/η στη λογική και στο συναίσθημα των ακροατών σου, θα στηρίξεις τη σχετική πρωτοβουλία του Ο.Η.Ε. και θα σχολιάσεις παράλληλα τον αντίλογο των εισηγητών εκείνων που υποστηρίζουν τη σκοπιμότητα να διατηρηθεί η ποινή του θανάτου. (500-600 λέξεις)

THE EXECUTION OF EACCH THE COOL.

12. Ξέφρενο «πανηγύρι»

Αναδεικνύεται, για μία ακόμη φορά, ότι απογοήτευση από τους φορείς με τους οποίους έρχεται σε επαφή ο πολίτης, απογοήτευση που τον κάνει να νιώθει απροστάτευτος και γεμάτος ανασφάλειες - δεν ξέρει τι του ξημερώνει - μετατρέπεται σε επιθετικότητα, γίνεται οργή, και η οργή αναγκάζει τον πολίτη να λύσει μόνος του το πρόβλημα. Αυτό όμως είναι επικίνδυνο για μια κοινωνία και γι' αυτό, όσο είναι ακόμη νωρίς, θα πρέπει το κράτος να λάβει μέτρα, να οργανωθεί σωστά η Αστυνομία και οι αρχές να είναι στο πλευρό του πολίτη.

Στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου ο επίσημος κοινωνικός έλεγχος ασκείται από το κράτος δικαίου, η αυτοδικία, αλλά και παράλληλες μορφές, όπως η αυτοάμυνα με ιδιωτικούς όρους ή το να αναλαμβάνει κάποιος μια υπόθεση που είναι δουλειά του κράτους, μας θυμίζουν εποχές και συνθήκες ζούγκλας. Εκεί που σε ένα περιβάλλον αυθαιρεσίας μπερδεύονται θύτες και θύματα. «**Παλινδρόμηση** σε ένα αρχέγονο πρότυπο απονομής δικαιοσύνης» χαρακτηρίζει η κυρία Βάσω Αρτινοπούλου, επίκουρη καθηγήτρια Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, τέτοιες πρακτικές. Σε ατομικό επίπεδο, ένα ανικανοποίητο περί δικαίου αίσθημα καταλαμβάνει συχνά τα θύματα μιας εγκληματικής πράξης ή και τον περίγυρό τους, η ανασφάλεια για τον τρόπο και τις πρακτικές του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, η εκδίκηση και η τιμωρία είναι μερικές από τις παραμέτρους που συμβάλλουν στην αυτοδικία.

Στο συλλογικό - κοινωνικό επίπεδο, οι έρευνες στάσεων του κοινού απέναντι στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης, καθώς και οι θυματολογικές έρευνες, δείχνουν ότι οι πολίτες σε αξιοσημείωτο ποσοστό δεν εμπιστεύονται απόλυτα τις πρακτικές της Αστυνομίας και των άλλων φορέων που εμπλέκονται στην απονομή της δικαιοσύνης. Τα υψηλά ποσοστά των μη καταγγελλομένων αδικημάτων αποδεικνύουν την έλλειψη εμπιστοσύνης και την αμφισβήτηση της αποτελεσματικότητας των διωκτικών αρχών. Ως απόρροια αυτού του κλονισμού τόσο των σχέσεων μεταξύ πολιτών και κράτους δικαίου όσο και της εμπιστοσύνης του πολίτη, εμφανίζονται τα περιστατικά αυτοδικίας.

Πριν από μερικούς μήνες, τα πολλά κρούσματα εγκληματικότητας στην Αττική είχαν φέρει στην επιφάνεια το ερώτημα «συλλογική αυτοδικία ή αυτοοργάνωση;», με αφορμή τις επιτροπές αυτοπροστασίας που είχαν δημιουργηθεί και τις κραυγές: «θα πάρουμε τον νόμο στα χέρια μας». Τότε η Ένωση Πολιτών για την Παρέμβαση είχε διατυπώσει την άποψη ότι, ενώ οι επιτροπές αυτοπροστασίας των κατοίκων της Αττικής αποτελούν «λογική αντίδραση, τείνουν να πάρουν έναν επικίνδυνο χαρακτήρα ένοπλης συλλογικής αυτοδικίας». Καταγράφοντας παραδείγματα άλλων λύσεων, η Ένωση Πολιτών για την Παρέμβαση ανέφερε τότε ότι οι πρωτοβουλίες ψύχραιμης αυτοοργάνωσης των πολιτών ξεκίνησαν από τις αγγλοσαξονικές χώρες και επεκτείνονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. «Ειδικότερα στη μεγάλη Βρετανία, τοπική αυτοδιοίκηση και ενώσεις πολιτών, με τη συνδρομή της κυβέρνησης, δημιούργησαν τον θεσμό της "εθελοντικής φύλαξης της γειτονιάς"... Σε καμία περίπτωση δεν φέρουν όπλα». Το γεγονός ότι ήδη έχει ανοίξει συζήτηση για τέτοια ζητήματα δείχνει ότι και στην Ελλάδα - αν και δεν έχει την ίδια ένταση προβλημάτων εγκληματικότητας με άλλες χώρες - υπάρχει πεδίο έρευνας λύσεων... Το γεγονός ότι περίπου 2.500 Έλληνες οπλοφορούν με νόμιμες άδειες, ενώ από την άλλη καμία εγκληματική ενέργεια δεν έχει γίνει με νόμιμο όπλο, δείχνει ότι η αυτοάμυνα που στηρίζεται σε... μια καραμπίνα παρά πόδα μπορεί να είναι **ολέθρια**.

Πώς θα μπορούσε να σκιαγραφηθεί όμως το προφίλ του πολίτη που στρέφεται σε μορφές αυτοδικίας ή αναλαμβάνει ρόλους που παρακάμπτουν τους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες της κρατικής μηχανής; Δεν είναι εύκολο να δοθεί ευθεία απάντηση. Η αυτοδικία είναι μια έκτακτη συμπεριφορά η οποία έχει διάφορες συνιστώσες, όπως το χαρακτήρα, την ψυχική υγεία, τα προσωπικά βιώματα, τα πραγματικά περιστατικά και την κοινωνική αντίληψη για το καθήκον. Αυτά, σε άλλο βαθμό για τον καθέναν, συνθέτουν τα κίνητρα. Για παράδειγμα, μια υστερική προσωπικότητα είναι, κατά κανόνα, και υποβόλιμη. Δέχεται υποδείξεις και εφαρμόζει τις υποδείξεις, βλέπει κάτι στην τηλεόραση και το μεταφέρει στη ζωή. Επίσης, άτομα με παρανοϊκές ψυχώσεις χειραγωγούνται από το παραλήρημά τους και οι συμπεριφορές τους κάποτε απομιμούνται την αυτοδικία. Άλλοι πάλι, εκτός ψυχοπαθολογίας με την τυπική έννοια, επηρεάζονται από τις αντιλήψεις του κοινωνικού περίγυρου για την αξιοπρέπεια, την τιμή και το καθήκον - είναι οι αυτοδικίες που επικράτησε να ονομάζονται βεντέτες. Συν τω χρόνω στη χώρα μας αδυνατίζει, και μάλιστα ραγδαία, η εμπιστοσύνη του μέσου Έλληνα για την κρατική μηχανή και τις υπηρεσίες της. Είναι αναπόφευκτη η αντανάκλαση αυτής της πραγματικότητας στις ατομικές συμπεριφορές.

Υπάρχει όμως και μια άλλη διάσταση του ζητήματος. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για το έγκλημα, τον εγκληματία, το θύμα και το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης είναι

σημαντικά στοιχεία για τον τρόπο που **εκλαμβάνεται** το εγκληματικό φαινόμενο και η αντιμετώπισή του. Τα ΜΜΕ εμπλέκονται σε αυτή τη διαδικασία διττά. Άλλοτε καλλιεργείται ο φόβος του εγκλήματος, η ανασφάλεια και ο κλονισμός του πολίτη προς τους θεσμούς, άλλοτε λειτουργούν ως μέσο πίεσης για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πρακτικών της απονομής δικαιοσύνης. Οι περιπτώσεις αυτοδικίας πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και **διακριτικότητα**, υποκείμενες στους κανόνες της δεοντολογίας, όπως εξάλλου θα πρέπει να είναι γενικότερα ο χειρισμός του "εγκληματικού ζητήματος".

Κοινή είναι η διαπίστωση ότι η βελτίωση των πρακτικών και της αποτελεσματικότητας των σχετικών με την απονομή δικαιοσύνης φορέων, η εγκαθίδρυση του αισθήματος ασφάλειας των πολιτών, μέσα από μια συντονισμένη αντεγκληματική - κοινωνική πολιτική, αποτελούν στόχους προς τους οποίους πρέπει να στρέφεται μια οργανωμένη κοινωνία. Η αυτοδικία είναι πράξη εξαιρετικά επικίνδυνη για την κοινωνία και τον πολιτισμό μας, που μπορεί ενίοτε να αιτιολογείται, αλλά δε δικαιολογείται.

διασκευασμένο άρθρο από το «ΒΗΜΑ», 06/12/1998

Θέματα:

- A.** Να συντάξετε την περίληψη (120 λέξεων) του κειμένου.
- B1.** Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος: **«... η βελτίωση των πρακτικών και της αποτελεσματικότητας των σχετικών με την απονομή δικαιοσύνης φορέων, η εγκαθίδρυση του αισθήματος ασφάλειας των πολιτών, μέσα από μια συντονισμένη αντεγκληματική - κοινωνική πολιτική, αποτελούν στόχους προς τους οποίους πρέπει να στρέφεται μια οργανωμένη κοινωνία».**
- B2.** Να επισημάνετε τη δομή (μέρη και τρόπο ανάπτυξης) της 5^{ης} παραγράφου.
- B3.** Να καταγράψετε τρεις διαφορετικές περιπτώσεις τεκμηρίων που χρησιμοποιούνται στο δημοσίευμα.
- B4.** **α.** Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: *παλινδρόμηση, απόρροια, ολέθρια, εκλαμβάνεται, διακριτικότητα.*
β. Τι δηλώνουν οι παρακάτω συνδυαστικές λέξεις/φράσεις: *όμως, ως απόρροια, επίσης, εξάλλου.*
- Γ.** Η άνοδος των «ποιοτικών» εγκλημάτων και του επαγγελματικού τρόπου τέλεσης πολλών εγκληματικών πράξεων όσο και οι τάσεις του «νέου» οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα δημιουργούν πολλά ερωτηματικά για το μέλλον της εσωτερικής ασφάλειας του τόπου αλλά και της ουσιαστικής καθημερινής έννοιας της ασφάλειας του πολίτη, ο οποίος βιώνει την ένταση μιας «ανασφαλούς» καθημερινότητας. Για πολλούς η έννομη τάξη πρέπει να προέλθει από τον πολίτη είτε με τη μορφή της αυτοάμυνας είτε και με αυτήν ακόμη της συγγής αντεκδίκησης. Πού οφείλεται η εμφάνιση φαινομένων αυτοάμυνας και αυτοδικίας; Αυτοάμυνα και αυτοδικία δικαιολογούνται, κατά τη γνώμη σας, σε μια πολιτισμένη κοινωνία; Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου σε εφημερίδα της περιοχής σας.

Προτάσεις...

Βλέπω ...

1. Dead man walking («Θα ζήσω»), 1995: Η Αδελφή Έλεν (Σαράντον), μια σπλαχνική καλόγρια από τη Νέα Ορλεάνη, έρχεται σε επαφή με τον Μάθιου (Πεν), έναν οργισμένο, πικρόχολο φυλακισμένο που περιμένει την εκτέλεσή του. Προσπαθώντας να τον στηρίξει πνευματικά και να του χαρίσει τη λύτρωση λίγο πριν το θάνατο, η Έλεν θα έρθει αντιμέτωπη με τα σκοτεινά βάθη της ψυχής του και θα δει τις δικές της αντοχές να δοκιμάζονται...

2. Η ζωή του Ντέιβιντ Γκέηλ, 2003: Ο καθηγητής Πανεπιστημίου του Τέξας, Ντέιβιντ Γκέηλ (Κέβιν Σπέισι) υπέρμαχος της κατάργησης της θανατικής ποινής, κατηγορείται αδίκως για τη δολοφονία μιας συναδέλφου του (Λόρα Λίνει) και καταδικάζεται από το Δικαστήριο του Τέξας σε θάνατο. Προτού η ποινή του εκτελεστεί, θα ζητήσει να δώσει συνέντευξη σε μια δημοσιογράφο. Η συνέντευξη αυτή θα οδηγήσει τη δημοσιογράφο στην αμφισβήτηση της ενοχής του Γκέηλ, αλλά τελικά θα κλονιστεί η πίστη της στην αξιοπιστία του δικαστικού συστήματος.

3. The Hurricane («Τυφώνας-Αληθινή ιστορία»), 1999: Η αληθινή ιστορία του μαύρου πυγμάχου *Rubin Carter* με το ψευδώνυμο *“Τυφώνας”*, που το 1966 καταδικάστηκε άδικα για έναν τριπλό φόνο. Έμεινε στη φυλακή για 19 χρόνια και κατάφερε να αθωωθεί χάρη στα στοιχεία που συγκέντρωσαν Καναδοί κοινωνικοί ακτιβιστές.

Ακούω ...

1. Bob Dylan, Hurricane

2. Nick Cave, The Mercy seat

Διαβάζω ...

1. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Φάκελοι Σαββάτου, 8/11/2008, Αφιέρωμα στις Φυλακές

2. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, ΑΦΙΕΡΩΜΑ - Θανατική Ποινή, 12/6/2001

3. Μισέλ Φουκώ, Επιτήρηση και τιμωρία. Η γέννηση της φυλακής, εκδ. ΡΑΠΠΑ, Αθήνα 1976

4. Φωτεινή Τσαλικογλου, Μυθολογίες βίας και καταστολής, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1989

5. Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Εγχειρίδιο Εγκληματικότητας, Μέρος Α', Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1994